

Tommy Wieringa,
De heilige Rita,
De Bezige Bij,
284 p., 19,99 euro.

Vastgezogen in het veen

Roman. Met *De heilige Rita* keert Tommy Wieringa terug naar het landschap van zijn jeugd. Hij poot er sjofele en door het leven benadeelde hoofdpersonages neer, in een grootse, zintuiglijke roman.

DIRK LEYMAN

De kale knikker van de dandyeske Tommy Wieringa ('1967), je kunt hem onmogelijk nog wegdenken uit de Nederlandse literatuur. En maar goed ook. Avontuurlijke boeken met een brede vleugelslag offreert de schrijvende rugbyspeler ons, waarin stilistisch altijd iets op het spel staat. Wars van boodschapperigheid roert Wieringa op allegorische wijze vaak prangende thema's aan.

In zijn laatste romans is migratie telkens een leidmotief. "Al zolang ik me kan herinneren heb ik een diepe belangstelling voor migratieverhalen", vertelde hij daarover begin dit jaar in een interview met *De Tijd*. "Ze jagen onmiddellijk mijn verbeelding aan. Pats! Ik probeer me voor te stellen hoe iemand leeft die alles wat hij kent heeft moeten achterlaten. Die zo'n sterke drijfveer had dat hij bereid was zijn leven te verliezen. De oerdrift die dat veroorzaakt."

In *Dit zijn de namen* (2012) goot hij het vluchtelingenthema in een wijdvertakt, haast apocalyptisch epos. Bij *De dood van Murat Idrissi* (2017) wierp Wieringa een nietsontziende blik op de praktijken van mensenhandelaren.

Weer een vliegtuigje

Migranten in allerlei maten en formaten zijn er opnieuw in *De heilige Rita*, de roman waarmee Wieringa – na een eenmalig uitstapje richting Hollands Diep – zijn terugkeer naar de stal van De Bezige Bij inluidt. Het decor mag dan wel een slaperig, tegen de Duitse grens aangekleefd Nederlands dorp zijn, geleidelijk spoelt de halve wereld er aan, van Russen tot Roemenen en van Chinezen tot Bulgaren en Polen. Dat gooit de hiërarchieën tussen de stugge dorpelingen overhoop.

Deze roman vol autobiografische humus knettert van ambitie. Dat voel je, ook omdat de welgemikte formuleringen je van meet af aan om de oren vliegen. Toch neemt Wieringa royaal de tijd om zijn pionnen uit te zetten en zijn hoofdpersonages vlees aan de botten te geven. En hé, er is weer een vlieg-

tuigje op het appel. Dat katapulteert je richting *Joe Speedboot* (2005), de tragikomische schelmenroman waarmee Wieringa zich definitief op de voorgrond wurmde.

Aan plastische scènes vol energieke borstelstreken is er geen tekort in *De heilige Rita*, dat grofweg vijftig jaar leven overspant in een troosteloze streek waar de rest van Nederland zijn neus voor ophaalt. 'Dat was de stand van zaken in dit deel van het land: wel een wolf maar geen pinautomaat. Die hadden ze uit het dorp weggehaald. Te weinig transacties.'

Wieringa schrijft als een onverschrokken tafelspringer die in de kroeg zijn gehoor aan de lippen kluistert

Het landschap speelt een determinerende rol. Het weegt op de versjofelende hoofdpersonages die aan de doem ervan niet kunnen ontkomen. Toch geeft de auteur dit in wezen provincialistische verhaal met sprekend gemak een universele – en opnieuw – catastrofale dimensie.

Wieringa leidt ons binnen in het leven van Paul Krüzen, een slome vrijgezel die nooit geleerd heeft om voluit te dromen. Hij is ter plaatse blijven trappelen in de veengrond, al is hij 'een man die een gelukkige van een ongelukkige dag wist te onderscheiden'.

Zijn nering in militaire artefacten en soldatenkostuums levert hem een goeie duit op. Maar met de vrouwen mocht het nooit lukken. Bovendien ging zijn moeder ervandoor met een avontuurlijke

Rus, die ternauwernood aan de dood ontsnapte in de nabije akkers en dan schoorvoetend in huis werd opgenomen. 'Zijn naam was Anton Rubin en hij was uit het Rijk van het Kwaad ontsnapt in een sproei-vliegtuigje.' Ironisch genoeg is het zijn vader Aloïs die 'de man die zichzelf vleugels had omgebonden' redde en zo zijn paard van Troje binnenhaalde.

Paul blijft vanaf zijn achtste jaar alleen achter met Aloïs. Ze zijn op elkaar aangewezen en Paul zal de zieke man later plichtsbewust verzorgen. De avon-

den slijten Paul en zijn kompaan, de kruidenier Hedwiges Geerdink, in het Chinese eethuis annex biljartcafé Shu Dynasty ('voorheen bar-feestzaal Kottink') of net over de grens, in Club Pascha, het bordeel van de lepe ex-klasgenoot Laurens Steggink. Daar valt Paul geregeld in de armen van de goedige prostituee Rita. 'Wie meende dat liefde waar je voor betaalde niet kon bestaan, kende hun vurige harten niet.'

Niet zomaar is de Heilige Rita van Cascia de patroonheilige van Mariëven. Zij ontfermt zich over alle hopeloze kneusjes. Toch maakt de roman pas echt vaart wanneer Hedwiges Geerdink overvallen wordt en dommig zijn bijeengeschaapte sokkenfortuin verspeelt. Dán nemen vijandschap en doodsangst de overhand.

Levenslange frustraties

Wieringa verkneukelt zich in *De heilige Rita* in raak getroffen taferelen in uitbundig coloriet, gedebiteerd met achteloos vertelplezier én grimmig komische toetsen. Hij schrijft als een onverschrokken tafelspringer die in de kroeg zijn gehoor aan de lippen kluistert. Wat wordt hier niet allemaal losgewoeld? Verwongen vader-zoonverhoudingen én de geschiedenis van een dorp waar niemand de moderne tijd buitendeurs kan houden. Het verdriet om een verdwenen moeder. Het seksuele ontluiken aan de hand van *Emmanuelle* en vervolgens levenslange frustraties. Sluimerend geweld én geestdodende eenzaamheid. En opnieuw natuurlijk dat schipperen tussen culturen, het schuifelende onbegrip én een vliegtuig als symbool voor de ontsnapping naar een beter leven.

Wieringa duikt diep in de geschiedenis van zijn geboortestreek en etaleert daarbij zowel een facettenoog voor het grote als het kleine. Tragiëk en teleurstelling liggen voortdurend op de loer, uitmondend in 'de lamentatie van een achterblijver'. Of in paranoia. De verhouding tussen de op elkaar aangewezen vader Aloïs en zoon Paul zet hij pakkend neer, net als die tussen Paul en de geïsoleerde 'man van deeg' Hedwiges die na het verlies van zijn fortuin waanideeën cultiveert.

Dat Wieringa pas laat in het boek de plotlijnen laat ontbranden, weze hem ruitertlijk vergeven. 'Van sommige dingen is de afloop van meetaf aan duidelijk, maar toch blijf je kijken, alleen omdat je wilt weten hoe die zich zal voltrekken', lezen we ergens. Dat kan tellen als richtingaanwijzer. Overduidelijk is dat 'de knuppels' in Mariëven zich nooit boven hun geboortegrond zullen verheffen.

Aan deze minuscule, gehavende levens onttrekt Tommy Wieringa een erg zintuiglijk boek, beroezend van taal en geschreven met jaloersmakende stilistische precisie.

